

PROSTY JĘZYK NA UW

Zespół redakcyjny: Mateusz Gromulski, Anna Maria Kolczyńska, Zuzanna Pasikowska
pod opieką dr hab. Moniki Kresy, prof. ucz.

Spis treści

I. Prosty język w świecie prawa

1. Czym jest legal design
 - a. *Plain Legal Language*
 - b. *Visual design*
 - c. *User testing*
2. Początki legal design
3. Legal Design Forum
4. Gdzie znaleźć więcej informacji

II. Wieści ze świata prostego języka

1. Wydarzenia
2. Aktualności
3. Ciekawostki
4. Publikacje

prostyjezyk@uw.edu.pl

<https://zpj.ijp.uw.edu.pl>

[Prosty_język na UW](#)

Prosty język w świecie prawa

Czym jest legal design

Dla większości społeczeństwa język prawny jest trudny do zrozumienia. Umowy pełne specjalistycznych terminów, regulaminy pisane drobnym maczkiem... Ten sposób komunikacji króluje w kancelariach od wielu lat. Od jakiegoś czasu obserwujemy jednak w tym zakresie pewne zmiany. Prawo może być prostsze i przyjaźniejsze za sprawą legal design.

Legal design to połączenie, które wydaje się nieprawdopodobne: sztywna literatura prawa i kreatywność projektowania. To podejście obejmuje wiele płaszczyzn – m.in. wizualną, językową, kompozycyjną. Dzięki temu w miejsce hermetycznych, trudnych do zrozumienia dokumentów możemy otrzymać teksty jasne, uporządkowane i przyjazne dla oka.

Istotną rolę odgrywa tu myślenie projektowe (tzw. *design thinking*) przeniesione na grunt prawa. Musi ono dotyczyć zarówno warstwy wizualnej, jak i językowej. Zamiast zaczynać od paragrafów i regulacji, zaczynamy od człowieka – jego potrzeb, problemów i doświadczeń. Chodzi o to, aby projektować prawo dla ludzi, a nie przeciwko nim.

Plain Legal Language

Kluczem do Legal Desing jest *Plain legal language* (prosty język prawny). To sztuka pisania tak, aby każdy – nawet bez prawniczego wykształcenia – mógł zrozumieć, o co chodzi w tekście. To przede wszystkim unikanie:

- długich, skomplikowanych składniowo zdań;
- archaicznych zwrotów;
- niezrozumiałych skrótów myślowych.

W wielu krajach, m.in. w Stanach Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii, ten ruch jest już wspierany oficjalnie. Amerykański „Plain Writing Act” to najlepszy dowód na to, że prostota może być prawem.

Visual design

Projektowanie tekstu obejmuje dobór odpowiednich:

- nagłówków,
- ikon,
- układu tekstu,
- schematów blokowych,
- czcionki,
- tabel.

Dzięki *visual design* można przedstawić skomplikowane procesy w prostszy sposób. Ciekawym przykładem są [umowy firmy ClemenGold](#) dla pracowników, którzy nie czytają.

User testing

To kluczowy etap. Prawnicy i projektanci przekazują dokumenty użytkownikom (np. klientom) i sprawdzają, co jest trudne, a co łatwe do zrozumienia dla odbiorców. Dzięki temu można wprowadzać poprawki, które sprawiają, że produkt końcowy będzie naprawdę użyteczny.

Początki legal design

Korzeni legal design możemy szukać w Stanach Zjednoczonych, w słynnym The Legal Design Lab na Uniwersytecie Stanforda. To tam zrodziły się pierwsze innowacyjne rozwiązania. W Stanach Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii i Australii firmy prawnicze zaczęły konkurować o klientów nie tylko doświadczeniem i wiedzą, lecz także przejrzystością i otwartością komunikacji. Dzięki temu komunikacja prawna stała się bardziej dostępna i zrozumiała, a co za tym idzie – sprawiedliwsza.

Legal Design Forum

W Polsce trend ten nabiera rozpędu. Świadczy o tym coroczne Legal Design Forum, czyli konferencja organizowana przez Uniwersytet SWPS. Spotykają się tam specjalistki i specjaliści w dziedzinach prawa, projektowania i komunikacji. Wszyscy z jedną misją: sprawić, żeby prawo w Polsce było przystępniejsze. To tu, w atmosferze otwartej dyskusji, rodzą się projekty, które mogą mieć realny wpływ na nasze życie.

Gdzie znaleźć więcej informacji

Jeśli interesuje Państwa temat legal design, to zapraszamy do czytania i oglądania:

- [The Legal Design Lab](#) – od tego miejsca wszystko się zaczęło;
- [Plain Writing Act of 2010](#) – dowód na to, że prostota może stać się prawem;
- [Legal Design a świadczenie pomocy prawnej](#) – fascynująca dyskusja z udziałem dr Agnieszki Skorupki i Ingi Skowrońskiej, które używają legal design w swojej codziennej pracy;
- [Legal Design – projektowanie dla prawa](#) – nagranie spotkania, na którym dr Dorota Płuchowska i dr Mariusz Wszółek szukają odpowiedzi na pytanie o rolę projektowania w upraszczaniu skomplikowanego świata przepisów.

Więści ze świata prostego języka

Wydarzenia

Kongres Efektywnej Komunikacji

Data: 28 października 2025 r.

Miejsce: budynek Golden Floor,
ul. Prosta 69, Warszawa

Zapisy są już otwarte: [tutaj](#).

Data: 29 października 2025 r.

Miejsce: Multikino Złote Tarasy, ul. Złota 59, Warszawa

Zapraszamy Państwa na trzecią edycję Kongresu Efektywnej Komunikacji!

W ramach wydarzenia odbędą się debaty, szkolenia i wystąpienia eksperckie.

VII Forum Prostego Języka „Prosto i kropka”

Data: 23 października 2025

Organizator: Ministerstwo
Funduszy i Polityki Regionalnej

Transmisje z poprzednich forów
są na platformie YouTube na
kanale [Fundusze Europejskie](#).

Legal Design Forum 5. Od trendu do systemowej zmiany

Data: 9 października 2025, 9:00-16:30

Miejsce: Uniwersytet SWPS we Wrocławiu

Zapisy: [tutaj](#)

Wystąpienia skupiają się na tym, jak stosować Legal
Design w praktyce. Z programem forum mogą się
Państwo zapoznać [tutaj](#).

Aktualności

„Prawo ale prosto”

W podkaście „Prawo ale prosto” mecenas Joanna Nowak-Kubiak przeprowadziła rozmowę
z dr. hab. Tomaszem Piekotem o tym:

- jak zmiana stylu komunikacji kolejnych pokoleń może wpływać na sposoby popularyzacji wiedzy o prawie;
- jaki wpływ na zawód prawnika może mieć AI;
- czym są „słowa bufoniaste” i „upraszczanie elaboratywne”;
- dlaczego język umów powinien być tworzony „na czas pokoju”, a nie „na czas wojny”.

Rozmówcy zauważyli, że samo wprowadzanie prostego języka nie wystarczy, równie potrzebna jest zmiana systemowa („potrzebujemy redesignu całego sądu”). Taka na kształt zmiany zachodzącej już w urzędach: „teraz właściwie trwa reforma stylu urzędowego, liczymy też na reformę stylu prawnego, czyli sposobu redagowania tekstów prawnych, nawet nie prawniczych”.

Podczas rozmowy Tomasz Piekot wspomniał także o: „pierwszym w Polsce badaniu dotyczącym możliwości uproszczenia tekstu prawnego”. Przeprowadziła je dr Natalia Zych.

Badanie dr Natalii Zych

W świecie prostego języka toczą się żywe dyskusje o tym, że upraszczanie tekstów prawnych może stawiać wiele wyzwań. Mówi o tym również Natalia Zych, która zajmuje się badaniem relacji prostego języka z językiem prawa. Zgłębiła ten temat w swojej rozprawie doktorskiej. Bada w niej na przykładzie ustawy konsumenckiej, jak można upraszczać teksty ustaw i jak takie wersje są odbierane przez prawników oraz przez „laików”.

Artykuł dr Zych: [Uproszczenie ustawy o prawach konsumenta](#)

„Po rozumieniu”

W czerwcu na kanale „Po Rozumieniu” dr Anna Bicz-Kordonets przeprowadziła rozmowę z dr Natalią Zych. Omówiły podczas niej możliwe zastosowania *plain legal language*. Wskazały też rzeczywiste przeszkody, które mogą stanąć na drodze upraszczania tekstów prawnych.

Rozmowa: [Czy prawo może być zrozumiałe dla wszystkich?](#)

Ciekawostka

Chyba każdy zgodzi się z tym, że osoby, które padły ofiarą przestępstwa, powinny mieć dostęp do informacji o przebiegu procesu sądowego i o swojej roli w nim. Zgodnie z postanowieniami unijnej dyrektywy informacje na ten temat mają być przekazane w sposób jasny i dostosowany do indywidualnych potrzeb osób pokrzywdzonych. Okazuje się, że ten sam zapis różne kraje realizują na różne sposoby...

W Polsce osobom pokrzywdzonym przekazuje się pouczenia i wyjaśnienia, czyli dokumenty, które informują, jak zachować się w danej sytuacji. Są one dostępne w dwóch wersjach – dla osób pełnoletnich oraz osób poniżej 18 roku życia. Te kierowane do młodszej grupy wiekowej są też przeznaczone np. dla osób z niepełnosprawnościami intelektualnymi.

Od 2024 roku podejmowane są starania, aby te dokumenty pisano prostym językiem. Teksty wyjaśnień są już dostępne zarówno w wersji prostojęzycznej, jak i łatwej wzorowanej na zasadach ETR). Niestety, te dostępnejsze wersje mogą dostać tylko osoby niepełnoletnie lub z niepełnosprawnościami. Prosty język nie jest więc w tym przypadku ogólnym standardem.

Zupełnie inaczej do zapisów unijnej dyrektywy podchodzą Francuzi. We Francji dostępny jest prostojęzyczny „Przewodnik po prawach” dla pokrzywdzonych. Niestety, nie został on przetłumaczony na inne języki, więc osoby, które nie znają francuskiego, muszą korzystać ze wsparcia różnych organizacji pozarządowych. To one pomagają w walce o prawa.

We Francji system tego typu instytucji jest bardzo rozbudowany. Korzystają z niego również osoby mówiące po francusku, które potrzebują dodatkowej pomocy. W związku z tym większy nacisk kładzie się na bezpośredni kontakt z drugim człowiekiem, a nie na komunikację pisaną.

Oba te rozwiązania mają zarówno swoje plusy, jak i minusy, o czym więcej pisze Aleksandra Bodzioch. Jeśli zainteresował Państwa ten temat, zachęcamy do przeczytania [artykułu](#).

Publikacje

Druka część normy ISO dla prostego języka

W trzecim numerze naszego newslettera pisaliśmy o pierwszej części normy ISO dla prostego języka. Jeśli nie byli Państwo wówczas naszymi czytelnikami, zachęcamy do sięgnięcia po [lipcowy numer](#) – objaśniamy w nim, czym jest ta norma i w jaki sposób definiuje ona prosty język.

W tym miesiącu z radością możemy poinformować, że ukazała się już [druga część normy](#), która dotyczy właśnie tekstów prawnych. Podobnie jak w przypadku pierwszej części dostęp do pełnego tekstu jest płatny.

Autorzy drugiej części normy zauważają, że sposób, w jaki napisane są teksty prawne, bardzo często prowadzi do wykluczeń. Treści zawarte w tego typu dokumentach są z reguły przekazywane językiem pełnym profesjonalizmów, co utrudnia zrozumienie. Według autorów normy upraszczanie tego typu komunikacji w duchu plain legal language niesie za sobą wiele korzyści. Są to m. in.: mniejsze koszty, zwiększone zaufanie społeczne, łatwiejszy proces tłumaczenia tekstów prawnych.

Druga część normy ISO pokazuje, w jaki sposób zastosować zebrane w pierwszej części zasady. Zawarte w niej porady mogą być użyte podczas upraszczania tekstów z różnych sektorów – rządowego, zdrowotnego, prawniczego. Przykłady podane są w języku angielskim, jednak reguły mają charakter uniwersalny.

Z niecierpliwością czekamy na kolejne części normy dotyczącej prostego języka w innych typach tekstów.

„Legal Design Forum. Teksty wybrane I”

W sekcji „Wydarzenia” zaprosiliśmy Państwa na organizowaną przez Uniwersytet SWPS konferencję Legal Design Forum. Jest to już V edycja tego wydarzenia, a owocem III konferencji (która odbyła się w 2023 r.) jest wydana w zeszłym roku publikacja [„Legal Design Forum. Teksty wybrane I”](#). Znajdą w niej Państwo zbiór interesujących artykułów, które zaprezentowano na konferencji dwa lata temu w formie referatów.

Teksty mają charakter interdyscyplinarny. Dotyczą przede wszystkim tego jak:

- badać legal design,
- mierzyć prostojęzyczność tekstów prawnych,
- je uatrakcyjnić i zdigitalizować.

Ciekawym elementem publikacji są także zdjęcia i relacja z wystawy „Konstytucja, która angażuje”. Jest to projekt zrealizowany przez studentów kierunków graficznych. Jego celem było opracowanie poszczególnych rozdziałów Konstytucji RP w formie wizualnie zgodnej z zasadami projektowania legal design. W książce opublikowano zdjęcia niektórych prac.

Gdzie nas znajdziesz:

 prostyjezyk@uw.edu.pl

 <https://zpj.ijp.uw.edu.pl/>

 [Prosty język na UW](#)